

Sygn. akt I ACa 1170/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Przemysław Kurzawa

Sędzia SA Robert Obrębski (spr.)

Sędzia SO (del.) Joanna Zaporowska

Protokolant st. sekr. sąd. Joanna Baranowska

po rozpoznaniu w dniu 28 marca 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. J.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra Sprawiedliwości

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 28 marca 2012 r.

sygn. akt I C 54/10

oddala apelację.

sygn. akt IA Ca 1170/12

UZASADNIENIE

Pozwem z 18 listopada 2008 r. J. J. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Sprawiedliwości kwoty 83000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych oraz za krzywdę, której powód miał doznać przez to, że nie mógł korzystać z pomocy pełnomocnika z urzędu w postępowaniach przygotowawczych wywołanych zawiadomieniami powoda o popełnieniu przestępstw, jak również w wyniku użycia wobec powoda słów powszechnie uważanych za obelżywe przez Dyrektora Aresztu Śledczego w G. G. S. podczas rozprawy przeprowadzonej w postępowaniu wywołanym wniesieniem przez powoda prywatnego aktu oskarżenia, w którym powód działał przez pełnomocnika z urzędu. Powód domagał także się zasądzenie od strony pozwanej kwoty 70000 zł na cel społeczny wskazany w pozwie.

Strona pozwana wnosila o oddalenie powództwa. Twierdziła, że Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności w stosunku do powoda, ponieważ w dwóch postępowaniach przygotowawczych wskazanych w pozwie powód był osobą zawiadamiającą o popełnieniu rzekomego przestępstwa i nie występował o pełnomocnika z urzędu, w trzecim natomiast uzyskał taką pomoc. Skarb Państwa zaprzeczał także, aby podczas rozprawy karnej przeciwko Dyrektorowi

G. S. powód został obrażony przez oskarżonego, podnosił ponadto, że Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności za działania osoby objętej postępowaniem z oskarżenia prywatnego.

Wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2009 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo bez przeprowadzenia postępowania dowodowego i obciążył powoda kosztami zastępstwa procesowego. W wyniku uwzględnienia apelacji powoda, wyrokiem z dnia 13 listopada 2009 r., wydanym w sprawie IA Ca 802/09 Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok do ponownego rozpoznania i wskazał w uzasadnieniu, że w części dotyczącej zarzutów postawionych G. S., żądanie należy doprecyzować przez ustalenie, jakimi słowami powód miał zostać znieważony, jak też że zachodzić może potrzeba przeprowadzenia dalszych czynności mających na celu ustalenie zaistnienia takiego zdarzenia.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, w tym po przeprowadzeniu czynności dowodowych obejmujących przesłuchanie części osób, które uczestniczyły w rozprawie karnej, w tym sędziego R. W., oskarżonego G. S. oraz adwokata S. A., wyrokiem z dnia 28 marca 2012 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Ministra Sprawiedliwości kwotę 3600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Sąd Okręgowy ustalił, że w dwóch spośród trzech wskazanych w pozwie postępowaniach przygotowawczych, prowadzonych przez Prokuraturę Rejonową Gdańsk Wrzeszcz w Gdańsku w wyniku doniesień powoda o rzekomych przestępstwach urzędniczych, powód nie był zastępowany przez pełnomocnika z urzędu, nie występował bowiem z takimi wnioskami, zaś w trzecim postępowaniu, które było prowadzone pod sygn. II Kp 503/06 przez wskazaną Prokuraturę, wniosek powoda został uwzględniony i J. J. korzystał z pomocy adwokata z urzędu.

Ponadto Sąd Okręgowy ustalił, że pod sygn. VIII K 967/06, przed Sądem Rejonowym Gdańsk – Południe w Gdańsku, toczyło się postępowanie karne z prywatnego oskarżenia powoda przeciwko G. S., podczas którego na dzień 2 kwietnia 2008 r. została wyznaczona rozprawa, jednakże w jej trakcie oskarżony G. S. nie skierował w stosunku do J. J. słów uważanych powszechnie za obelżywe.

Oceniając znaczenie ustalonych okoliczności, po przedstawieniu zakresu ochrony dóbr osobistych osób fizycznych uregulowanej art. 23, 24 i 448 k.c., w tym przesłanek odpowiedzialności przewidzianej tymi przepisami oraz rozkładu ciężaru dowodu w tego rodzaju sprawach, Sąd Okręgowy wskazał, powołując się na art. 81 i nast. k.p.k., że w postępowaniu karnym nie została przyjęta regulacja nakazująca ustanowienie pełnomocnika z urzędu dla osoby, wskutek zawiadomienia której zostało zainicjowane postępowanie przygotowawcze, jak też że do takich osób odpowiednie zastosowanie znajduje art. 117 i nast. k.p.c. Oceniając opisane w pozwie działania właściwych organów, Sąd Okręgowy wskazał, że w dwóch postępowaniach powód nie występował z wnioskami o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, zaś w trzecim tego rodzaju wniosek został zgłoszony oraz uwzględniony, powód korzystał więc z pomocy pełnomocnika z urzędu. Sąd Okręgowy nie dopatrył się więc bezprawności działania organów Skarbu Państwa i z tego powodu uznał powództwo za bezzasadne w podanej części jego podstawy faktycznej. Ustalając natomiast na podstawie protokołu rozprawy karnej z dnia kwietnia 2008 r., przeprowadzonej w sprawie VIII K 967/06 Sądu Rejonowego Gdańsk – Południe, jak też na podstawie zgodnych zeznań wskazanych świadków, że podczas tej rozprawy G. S. nie użył wobec J. J. słów powszechnie uważanych za obelżywe, Sąd Okręgowy stwierdził, że nie było bezprawnego działania naruszające dobre imię, a tym bardziej cześć powoda, i wskazał, że także w tej części pozew był bezzasadny i nie zasługiwał na uwzględnienie. Dodatkowo Sąd Okręgowy wskazał na brak legitymacji biernej po stronie pozwanej we wskazanej części powództwa, stwierdził bowiem, że pozwany Skarb Państwa nie ponosi prawnej odpowiedzialności za działania, które nie dotyczą zakresu pełnienia kompetencji przez funkcjonariusza publicznego.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł powód. Zaskarżając ten wyrok w całości, powód zarzucił Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 233 § 1, art. 229 i art. 328 k.p.c. przez niewłaściwą oceną dowodów zebranych w tej sprawie, w tym zeznań świadków oraz przesłuchania powoda, wadliwe ustalenie stanu faktycznego, niewykonanie zaleceń wskazanych w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 13 listopada 2009 r., wydanego w sprawie IA Ca 802/09, i bezpodstawne oddalenie zasadnego powództwa. Ponadto apelacja została oparta na zarzucie odmówienia powodowi pomocy prawnej z urzędu oraz bezzasadnego obciążenia powoda kosztami procesu. Na podstawie tych zarzutów skarżący żądał zmiany zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa w całości, zaś we wniosku ewentualnym domagał się jego uchylenia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest oczywiście bezzasadna. Ustalenia Sądu Okręgowego były prawidłowe, nie zostały skutecznie zakwestionowane w apelacji i w całości zostały przyjęte za podstawę rozstrzygnięcia o jej zasadności. Przede wszystkim za pozbawiony jakichkolwiek podstaw został uznany zarzut niedostosowania czynności, które Sąd Okręgowy podejmował przy ponownym rozpoznawaniu sprawy, do zaleceń sformułowanych przez Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 listopada 2009 r., wydanego w sprawie IA Ca 802/09. Wręcz przeciwnie, zakres materiału dowodowego, który został zebrany przez Sąd Okręgowy i wykorzystany do ustalenia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku, wykazuje bezzasadność wskazanego zarzutu i dowodzi, że Sąd Okręgowy podjął czynności dowodowe w szerszym zakresie niż to zostało wskazane w uzasadnieniu powołanego wyroku. Wynikało z niego, że dalsze czynności dowodowe należy uzależnić od ustalenia, na podstawie wyjaśnień powoda, ewentualnie przesłuchania skarżącego w charakterze strony, słów obelżywych, przy użyciu których G. S. miał naruszyć dobre imię powoda. Zapoznanie się z wynikami wskazanej czynności, która zgodnie z zaleceniami została przeprowadzona przez Sąd Okręgowy w drodze pomocy sądowej, wykazuje, że powód faktycznie nawet nie wskazał tych słów, nie było więc podstawowego twierdzenia, które mogłoby zostać poddane dalszemu badaniu w tej sprawie, a mimo to Sąd Okręgowy przesłuchał wskazanych świadków, w tym sędziego, który prowadził rozprawę w dniu 2 kwietnia 2008 r. w sprawie VIII K 967/06 Sądu Rejonowego Gdańsk Południe w Gdańsku, pełnomocnika powoda z urzędu adwokata S. A. oraz G. S., poddał ponadto uzyskane zeznania rzetelnej ocenie, która nie naruszała zasad określonych w art. 233 k.p.c., i prawidłowo ustalił, że podczas wskazanej rozprawy w stosunku do powoda nie zostały skierowane słowa obelżywa, nie doszło więc do naruszenia dóbr osobistych skarżącego. W świetle art. 24 k.c., nie została więc wykazana podstawowa przesłanka cywilnej odpowiedzialności za naruszenie dóbr osobistych powoda, na którym spoczywał ciężar wykazania takiego zdarzenia. Powództwo oparte na 448 k.c. nie było uzasadnione i w całości podlegało oddaleniu także w tej części jego podstawy faktycznej, która dotyczyła przebiegu wskazanej rozprawy karnej z dnia 2 kwietnia 2008 r.

Zasadnie Sąd Okręgowy uznał, że bezpodstawne były zarzuty, jakoby niewyznaczenie dla powoda pełnomocników z urzędu w postępowaniach przygotowawczych, które zostały wszczęte w wyniku zawiadomień złożonych przez powoda o rzekomym popełnieniu dwóch przestępstw urzędniczych, było zdarzeniem naruszającym dobra osobiste powoda. Uprawnienie do uzyskania pomocy prawnej z urzędu, która nie ma charakteru obligatoryjnego, nie stanowi osobnego dobra osobistego i nie podlega ochronie przewidzianej powołanymi przepisami, ponieważ nawet podlegające ochronie konstytucyjnej prawo do sądu nie stanowi osobnego dobra osobistego w rozumieniu art. 23 k.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2010 r., II CSK 640/09). Niezależnie od tego należy wskazać, że w jednej ze spraw przygotowawczych powód korzystał z pomocy pełnomocnika z urzędu, w dwóch pozostałych nie występował natomiast ze stosownymi wnioskami. Za strony organów pozwanego Skarbu Państwa nie było więc bezprawnego działania przeciwko powodowi.

Apelacji nie mógł uzasadniać zarzut dotyczący nieudzielenie powodowi pomocy prawnej z urzędu w postępowaniu przed Sądem Okręgowym. Wnioski powoda były bowiem rozpoznawane, powód korzystał z możliwości zaskarżania niekorzystnych dla skarżącego postanowień Sądu Okręgowego, jednakże ze względu na charakter sprawy oraz stopień tej skomplikowania nie było podstaw do przyznania powodowi pełnomocnika z urzędu. Oczywiście bezzasadny był także zarzut bezpodstawnego obciążenia powoda kosztami postępowania w sprawie, w której powództwo w całości zostało oddalone, zwłaszcza że Sąd Apelacyjny nie dopatrywał się podstaw do zastosowania na korzyść powoda art. 102 k.p.c. Z podanych apelacja podlegała oddaleniu.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie powołanych przepisów i art. 385 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.